

Socialne zvrsti slovenskega jezika

Ko govorimo o slovenskem jeziku, mislimo predvsem na sodobni slovenski jezik, kakršen je zapisan v knjigah- tisti jezik, ki združuje vse Slovence. Vendar slovenski jezik ni samo jezik knjig, temveč je tudi jezik, s katerim se sporazumevamo doma, v šoli, v službi, v mestih, na podeželju,.... Zato pravimo, da ima slovenski jezik več različic oz. zvrsti.

Prebivalci Slovenije sicer živimo v isti državi, vendar na raznih pokrajinskih enotah in v različnih interesnih združbah, zato pri sporazumevanju uporabljamo različne zvrsti oz. različice slovenskega jezika. Prostorsko in družbeno pogojene različice jezika imenujemo SOCIALNE ZVRSTI. Socialnih zvrsti je veliko, razdelimo jih v 2 skupini: prva je vsenarodna oz. knjižna, druga pa ne vsenarodna oziroma neknjižna.

1.) Knjižna zvrst jezika(=knjižni jezik) je ena sama. Knjižni jezik je skupen za vse Slovence. Delimo ga na dve različici- zborni in knjižni pogovorni jezik.

➤ Zborni jezik:

je natančno predpisana, strožja različica knjižnega jezika. Predvsem ga pišemo oziroma beremo, govorimo pa le takrat, kadar nastopamo v javnosti, torej pred večjo skupino ljudi. Besede in pravila zbornega jezika so zapisane v jezikovnih priporočnikih, učimo pa se jih tudi v šoli.

➤ Knjižni pogovorni jezik:

Je nekoliko sproščena oblika knjižnega jezika. Dovoljuje izpuščanje nenaglašene končnega i,... Knjižni jezik SAMO GOVORIMO, in sicer predvsem v nepripravljenih pogovorih z ljudmi iz drugih delov Slovenije.

Neknjižna zvrst jezika: načeloma te zvrsti ne pišemo, govorimo pa jo le v pogovorih in to le na posameznih delih slovenskega ozemlja oz. v posameznih interesnih skupinah. Neknjižne zvrsti so prostorsko ali interesno omejene, zato jih delimo na PROSTORSKE in INTERESNE zvrsti.

➤ Prostorske so tiste različice/ zvrsti jezika, ki jih ne govorimo na celotnem ozemlju danega jezika, temveč le na njegovem delu. Zato ločimo dvoje prostorskih zvrsti: NAREČJA, ki jih govorijo v manjših zemljepisnih območjih, in POKRAJINSKE POGOVORNE JEZIKE, ki jih govorijo v večjih zemljepisnih enotah.

Narečij je na celotnem slovenskem ozemlju okrog 50, zato je slovenščina eden od narečno najbolj razčlenjenih slovanskih jezikov. Narečja med seboj ločimo v nekaterih glasovih in mestu naglasa, v besedah in njihovi obliki. Na podlagi podrobnosti jih strokovnjaki povezujejo v sedem narečnih skupin:

- koroška
- primorska
- rovtarska
- gorenjska
- dolenska
- štajerska
- panonska

Narečij ne uporablja le kmečko prebivalstvo, temveč tudi vsi govorci, tudi izobraženci. V narečju predvsem govorimo, le redko pišemo.

Pokrajinskih pogovornih jezikov je več- vendar precej manj kot narečij, saj jih govorijo v več prostorskih enotah Slovenije. Vsak neknjižni pogovorni jezik se od knjižnega

pogovornega jezika loči v večjem številu narečnih prvin, zlasti glasovnih in besednih; je torej pokrajinsko obarvan, zato po govoru prepoznamo npr. Korošca ali Primorca. Neknjižni pogovorni jezik ni primeren za javno govorno nastopanje, uporablja se le v vsakdanjih pogovorih ljudi iz iste pokrajine (tudi po mestih!)

2.) Interesne zvrsti so tiste jezikovne različice, ki jih govorijo ljudje v skupinah, nastalih zaradi podobnih interesov. Ločimo tri interesne zvrsti:

- sleng
- žargon
- argo

Sleng je jezik iste starosti/ generacije. Znan je predvsem mladostniški sleng; današnji je poln neslovenskih besed prevzetih iz tujih jezikov (angleščine), čustveno zaznamovanih besede in slovenskih besed z novim pomenom. Mladostniško sleng se nenehno spreminja, saj želi mladina svoje burno doživljanje sporočiti na nov in nenavaden način, zato namesto domačih besed uporablja prevzete (npr. mačka=dekle, finta=zvijača, keš=denar, gužva= gneča,.... ful, mega, zakon,....) Tudi sleng je delno pokrajinsko obarvan.

Žargon je jezik ljudi istega poklica, dela ali konjička. Poznamo žargon avtomekanikov, zdravnikov, šivilj, nogometašev, ribičev,... študentov in dijakov.

Žargonski izrazi so nekakšni neuradni strokovni izrazi posamezne stroke in so človeku druge stroke težko razumljivi.

Argo ali latovščina je jezik skrivnih združb, zaprtih skupin na območju družbe (tatovi, narkomani, prekupčevalci,...). Ta jezik je namenoma zaprt- razumljiv le članom teh organizacij. Iz slovenske preteklosti je znana rokovnjaška latovščina.

